

§ 6 ІНФЛЯЦІЯ: ЇЇ ВИМІР ТА МЕТОДИКА ОЦІНКИ ІНФЛЯЦІЇ

Мета: визначити сутність інфляції, вивчити показники оцінки інфляції, засвоїти методи оцінки інфляції.

Основні поняття: інфляція, темп інфляції, фактичний темп інфляції, очікуваний темп інфляції, індекс інфляції, інфляційна премія.

План

1. Поняття інфляції та її вплив на вартість грошових коштів.
2. Показники оцінки інфляції: темп інфляції, індекс інфляції.
3. Методи оцінки інфляції.

1. Поняття інфляції та її вплив на вартість грошових коштів.

В інвестиційному менеджменті постійно доводиться рахуватися з фактором інфляції, яка з плином часу знецінює вартість, що знаходяться в обігу грошових коштів (капіталу в грошовій формі).

Вплив інфляції позначається на багатьох аспектах інвестиційної діяльності підприємства. В процесі інфляції відбувається:

- відносне заниження вартості окремих матеріальних активів, що використовуються підприємством (основних засобів, запасів товарно-матеріальних цінностей і т.д.);
- зниження реальної вартості грошових і інших фінансових його активів (дебіторської заборгованості, нерозподіленого прибутку, інструментів фінансового інвестування і т.д.);
- заниження собівартості виробництва продукції, що викликає штучне зростання суми прибутку і приводить до зростання податкових відрахувань з неї;
- падіння реального рівня майбутніх інвестиційних доходів підприємства і т.д.

Особливо сильно фактор інфляції позначається на проведенні довгострокових інвестиційних операцій підприємства.

Інфляція є об'єктивним, постійно діючим фактором, що є властивим розвитку економіки не тільки нашої країни, але практично всіх країн світової спільноти. Навіть в країнах з розвинутою і найбільш стійкою економікою - США, Японії, ФРН, Великобританії, Франції та інших - інфляційні процеси відбуваються безперервно, хоча їх інтенсивність відносно низька. У сучасній економічній теорії прийнято навіть вважати, що зростання рівня цін в межах 10% в рік є нормальним економічним явищем, що надає стимулюючу дію на розвиток суспільного виробництва.

Стабільність прояви фактора інфляції і його активний вплив на результати інвестиційної діяльності підприємства визначають необхідність постійного врахування впливу цього фактора в процесі інвестиційного менеджменту.

Концепція обліку впливу фактора інфляції в управлінні різними аспектами інвестиційної діяльності підприємства полягає в необхідності

реального відображення вартості його інвестиційних активів і грошових потоків, а також в забезпеченні відшкодування втрат інвестиційних доходів, що викликаються інфляційними процесами, при здійсненні різних інвестиційних операцій.

1. Показники оцінки інфляції: темп інфляції, індекс інфляції.

Інфляція - процес постійного перевищення темпів зростання грошової маси над товарною (включаючи вартість послуг), в результаті чого відбувається переповнення каналів обігу грошима, що супроводжується їх знеціненням і зростанням цін.

Темп інфляції - показник, що характеризує розмір знецінення (зниження купівельної спроможності) грошей в певному періоді, виражений приростом середнього рівня цін у відсотках до їх номіналу на початок періоду.

Фактичний темп інфляції - показник, що характеризує реальний приріст середнього рівня цін у розглянутому минулому періоді.

Очікуваний темп інфляції - прогнозний показник, який характеризує можливий приріст середнього рівня цін у розглянутому майбутньому періоді.

Індекс інфляції - показник, що характеризує загальне зростання рівня цін в певному періоді, який визначається шляхом підсумовування базового їх рівня на початок періоду (прийнятого за одиницю) і темпу інфляції в аналізованому періоді (вираженого десятковим дробом).

Номінальна сума коштів - оцінка розмірів грошових активів у відповідних грошових одиницях без урахування зміни купівельної вартості грошей у поточному періоді.

Реальна сума коштів - оцінка розмірів грошових активів з урахуванням зміни рівня купівельної вартості грошей у поточному періоді, викликаного інфляцією.

Номінальна відсоткова ставка - ставка відсотка, що встановлюється без урахування зміни купівельної вартості грошей у зв'язку з інфляцією (або загальна відсоткова ставка, в якій не елімінована її інфляційна складова).

Реальна відсоткова ставка - ставка відсотка, що встановлюється з урахуванням зміни купівельної вартості грошей у поточному періоді в зв'язку з інфляцією.

Інфляційна премія - додатковий дохід, який сплачується (або передбачений до виплати) інвестору з метою відшкодування фінансових втрат від знецінення грошей у зв'язку з інфляцією. Рівень цього доходу зазвичай прирівнюється до темпу інфляції.

3. Методи оцінки інфляції.

В фінансово-економічних розрахунках, що пов'язані з інвестиційною діяльністю, інфляція оцінюється та враховується в таких випадках:

- при коригуванні нарощеної вартості грошей;
- при формуванні ставки відсотка (з врахуванням інфляції), яка буде використовуватись для нарощування та дисконтування;

- при прогнозуванні рівня доходів від інвестицій з врахуванням темпів інфляції.

При оцінці інфляції використовують два основних показники:

- темп інфляції T , що характеризує приріст середнього рівня цін в аналізованому періоді та виражається десятковим дробом;
- індекс інфляції I , який дорівнює $1+T$.

Крім того проведенні аналізу впливу інфляції на показники ефективності інвестиційних проектів зумовлює використання при цьому таких понять як номінальна сума грошових коштів та реальна сума грошових коштів.

Номінальна сума грошових коштів не враховує зміни купівельної спроможності грошей внаслідок інфляції.

Реальна сума грошових коштів - це оцінка даної суми з врахуванням зміни купівельної спроможності внаслідок інфляції.

Коригування нарощеної суми з врахуванням інфляції здійснюється шляхом її ділення на індекс інфляції:

$$FV_p = \frac{FV_n}{I}, \quad (1)$$

де FV_p – реальна майбутня вартість, FV_n – номінальна майбутня вартість без врахування інфляції. Дану формулу можна перетворити таким чином:

$$FV_p = \frac{FV_n}{1+T} = PV \frac{(1+i)^n}{(1+T)^n} \quad (2)$$

Аналізуючи формулу 2 можна зробити припущення про ймовірність таких варіантів співвідношення темпів інфляції та номінальної ставки відсотка:

1. $i = T$: нарощування реальної вартості грошей не відбувається, оскільки їх приріст повністю поглинається інфляцією;
2. $i > T$: реальна майбутня вартість грошей зростає, процес інвестування при такій ситуації прибутковий;
3. $i < T$: реальна майбутня вартість грошей знижується, а процес інвестування при цьому стає збитковим.

Найбільш коректним є коригування всіх факторів, які впливають на грошові потоки проекту (обсяг виручки, змінні витрати та ін.), але це вимагає значних затрат часу. При цьому коригування може виконуватись з використанням різних індексів, адже індекси цін на продукцію підприємства та споживана ним сировина можуть значно відрізнитись від індекса інфляції. За допомогою таких перерахунків розраховуються нові грошові потоки, на яких базується подальший аналіз.

Простішою є методика коригування коефіцієнта дисконтування на індекс інфляції. В умовах інфляції розрізняють номінальну та реальну ставку відсотка, які зв'язані між собою наступним співвідношенням:

$$1 + i_p = (1 + i)(1 + T),$$

з якого виходить, що

$$i_p = i + T + i T \quad (3)$$

Величина $(i + i T)$ дозволяє компенсувати інфляційні втрати та називається *інфляційною премією*.

При невеликих значеннях i та T та невеликих обсягах інвестування можна ігнорувати, так званий, “змішаний ефект” $(i T)$ та скористатись спрощеною формулою:

$$i_p = i + T \quad (4)$$

Як ставка дисконтування може використовуватись номінальна, а також реальна ставка відсотка. Вибір залежить від того, як вимірюється грошовий потік проекту. Якщо грошовий потік обчислюється в постійних цінах, то для дисконтування слід використовувати реальну ставку відсотка, а якщо в поточних – то використовують номінальну ставку.

КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Дайте визначення поняттю «інфляція».
2. Що відбувається в процесі інфляції?
3. Які є показники оцінки інфляції?
4. Що характеризує показник «індекс інфляції»?
5. Дайте визначення поняттю «інфляційна премія».
6. Чим відрізняється номінальна сума грошових коштів від реальної?

Література: Основна: 1, 2, 3.

Додаткова: 4, 15.